

KL

› FRITIDS- OG KLUBTILBUD
ANALYSE

FRITIDS- OG KLUBTILBUD

BØRN OG UNGE I FRITIDS- OG KLUBTILBUD

Analyse af kommunernes fritids- og klubtilbud

Januar 2020

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	3
1. Indledning	4
2. Data og metode	5
3. Typer af fritids- og klubtilbud	6
3.1 Lovgivninger på fritids- og klubområdet	6
3.2 Fordeling af tilbud	7
4 Andel børn og unge i fritids- og klubtilbud	9
4.1 Indskrivningsandel fordelt på klassetrin	9
4.2 Geografiske forskelle i indskrivningsprocenten	11
4.3 Indskrivningsandel fordelt på socioøkonomiske parametre	13
5. Økonomi og forældrebetaling	15
5.1 Udgifter på fritids- og klubområdet	15
5.2 Forældrebetaling	18
5.3 Forældrebetalingsandelen af de samlede udgifter til SFO1	21
6. Kommunernes organisatoriske og strategiske arbejde med fritids- og klubområdet	22
6.1 Et område under løbende forandring	22
6.2 Politisk og strategisk fokus på fritids- og klubområdet	22
Bilag A: Beskrivelse af spørgeskema til kommunerne	23
Bilag B: Beskrivelse af individdata fra Danmarks Statistik	24

Sammenfatning

- Kommunerne organiserer fritids- og klubtilbud forskelligt og efter forskellige lovgivninger. Det betyder, at der er stor forskel på tilbuddene fra kommune til kommune – både hvad angår aldersinddeling, forældrebetaling og ledelsesvilkår.
- I indskolingen tilbyder alle kommuner SFO, og hver tiende kommune tilbyder desuden fritidshjem. På mellemtrinet har mere end hver tredje kommune to typer tilbud med hver sin lovgivning. I udskolingen har kommunerne mulighed for at tilbyde seks forskellige fritids- og klubtilbud. Tilbuddene er reguleret efter fem forskellige lovgivninger.
- Alle kommuner har kommunale fritidstilbud til børn i indskolingen. 7 pct. af kommunerne har ingen kommunale fritids- og klubtilbud til børn på mellemtrinet, og i udskolingen gælder det 20 pct. af kommunerne.
- Mere end 9 ud af 10 børn i 0. klasse er indskrevet i et fritidstilbud. Andelen af børn og unge, der er indskrevet i et fritids- eller klubtilbud, falder støt fra 0.-9. klassetrin.
- Der er geografiske forskelle på, hvor mange børn og unge, der benytter sig af fritids- og klubtilbud. Generelt er en højere andel af børn og unge på Sjælland indskrevet i et fritids- eller klubtilbud sammenlignet med resten af landet.
- Jo højere forældrenes indkomst er, jo højere sandsynlighed er der for, at et barn er indskrevet i et fritidstilbud i indskolingen.
- Der er store kommunale forskelle på, hvor stor en andel af børn med ikke-vestlig baggrund, der er indskrevet i fritidstilbud i indskolingen.
- Kommunerne har en samlet bruttodriftsudgift på 8,6 mia. kr. på fritids- og klubområdet i 2018. Siden 2015 har bruttodriftsudgifterne været relativt stabile og ligget mellem 8,8 og 8,6 mia. kr. årligt. Der er store kommunale forskelle, når det kommer til bruttodriftsudgifter pr. indskrevet barn.
- Der er stor spredning i forældrebetalingens størrelse på tværs af kommuner. I indskolingen er forældrebetalingen 600-2000 kr. månedligt. På mellemtrinet koster en plads i et fritids- eller klubtilbud i gennemsnit et sted mellem 350-750 kr. afhængig af tilbuddet. I udskolingen er mange klubtilbud gratis, mens SFO3 i gennemsnit koster ca. 400 kr.
- Det tyder ikke på, at der er sammenhæng mellem indskrivningsandelen og forældrebetalingen i indskolingen. Samtidig tyder det ikke på, at flere børn fra familier med lav indkomst deltager i kommunernes fritidstilbud, hvis prisen på fritidstilbud sænkes.
- Mange kommuner videreudvikler og omorganiserer fritids- og klubområdet i disse år. Næsten hver fjerde kommune melder om organisationsændringer på fritids- og klubområdet inden for de seneste to år.
- I 61 kommuner indgår fritids- og klubområdet som et centralt element i kommunens børne- og ungepolitik og/eller kultur- og fritidspolitik. Mange af disse kommuner har desuden særskilte mål, handlingsplaner eller lignende for fritids- og klubtilbud.

1. Indledning

Landets fritids- og klubtilbud er mangfoldige, når det kommer til organisering, økonomi og målgrupper. Tilbuddene afspejler forskellige lokale behov og prioriteringer, og de udvikler sig løbende, som disse behov ændrer sig.

Formålet med denne kortlægning er at give et øjebliksbillede af kommunernes fritids- og klubtilbud. Analysen har fokus på, hvilke typer fritids- og klubtilbud, kommunerne tilbyder, hvor mange og hvilke børn og unge der bruger tilbuddene fra 0. til 9. klasse samt de økonomiske rammer på området. Kortlægningen giver ikke et komplet billede af landets fritids- og klubtilbud. Den peger på nogle tendenser og viser en udvikling af området de senere år.

2. Data og metode

Analyserne er baseret på data fra en spørgeskemaundersøgelse blandt kommunerne og individdata fra Danmarks Statistiks registre.

I analysen henvises der til børn og unge i indskolingen, på mellemtrinnet og i udskolingen. Indskoling svarer til 0.-3. klassetrin, mellemtrin svarer til 4.-6. klassetrin, og udskoling svarer til 7.-9. klassetrin.

En del af kortlægningen fokuserer udelukkende på analyser af indskolingsområdet. Det skyldes, at der i forhold til visse parametre er usikkerhed forbundet med antal indskrevne børn og unge på mellemtrinnet og især udskolingen. Det bliver uddybet løbende, hvor det er relevant.

Spørgeskema

Sekretariatet har udsendt et spørgeskema til samtlige kommuner om deres organisering, økonomi og politik på området. 89 kommuner ud af 98 har besvaret spørgeskemaet.¹ Den del af analyserne, der bygger på spørgeskemaet, omfatter kommunale SFO'er, fritidshjem og klubber.

Data er kommunernes egne indberetninger. KL's sekretariat har ikke foretaget rettelser i det indberettede. Dog har sekretariatet ved væsentlige fravigelser kontaktet kommunerne for at få verificeret svarene.

Registerdata fra Danmarks Statistik

Analyserne omkring indskrivningsandel i fritids- og klubtilbud er baseret på individdata fra Danmarks Statistiks registre. Der er data for alle 98 kommuner.

KL har igennem Danmarks Statistiks forskerservice adgang til elevregisteret samt register over børnepasning efter skolestart (indeholder indskrevne børn og unge i pasningstilbud efter skole). I analysen kobles de to registre sammen og giver et billede af, hvilke børn og unge, der primo oktober 2018 er indskrevet i et fritids- eller klubtilbud på de enkelte klassetrin.

I registeret over børnepasning efter skolestart er der oplysninger om indskrevne børn og unge i SFO, på fritidshjem samt i fritids- og ungdomsklubber, som drives efter dagtilbudsloven, i kommunale, selvejende og private tilbud. Det betyder, at unge, som går i et klubtilbud efter serviceloven, folkeoplysningsloven og ungdomsskoleloven, ikke er med i analysen. Det påvirker især resultaterne i udskolingen.²

¹ I bilag A ses en liste over de kommuner, der har svaret.

² I bilag B uddybes population samt afgrænsninger til registerdata.

3. Typer af fritids- og klubtilbud

3.1 Lovgivninger på fritids- og klubområdet

Kommunerne organiserer fritids- og klubtilbud forskelligt og efter forskellige lovgivninger. Mangfoldigheden i forhold til lovgivning og rammevilkår betyder, at der er stor forskel på tilbuddene fra kommune til kommune – både hvad angår størrelse, aldersinddeling, forældrebetaling og ledelsesvilkår.

I indskoling kan kommunerne tilbyde to typer af kommunale fritidstilbud efter to forskellige lovgivninger, jf. tabel 3.1.

På mellemtrin kan kommunerne tilbyde tre typer af kommunale fritids- og klubtilbud efter hver deres lovgivning.

I udskoling har kommunerne mulighed for at tilbyde seks forskellige fritids- og klubtilbud. De seks tilbud er reguleret efter fem forskellige lovgivninger.

Tabel 3.1: Overblik over eksisterende lovgivninger på fritids- og klubområdet

Klassetrin	Tilbud	Lovgivning	Forældrebetaling
Indskoling (0.-3. klasse)	SFO	Folkeskoleloven	Kommunalbestyrelse fastsætter frit
	Fritidshjem	Dagtilbudsloven	Må højst udgøre 30 pct.
Mellemtrin (4.-6. klasse)	SFO 2	Folkeskoleloven	Kommunalbestyrelse fastsætter frit
	Fritidsklub	Dagtilbudsloven	Må højst udgøre 20 pct.
	Juniorklub	Ungdomsskoleloven	Ingen forældrebetaling (kun til materialer/særlige tilbud)
Udskoling (7.-9. klasse)	Ungdomsklub	SFO 3	Kommunalbestyrelse fastsætter frit
		Dagtilbudsloven	Må højst udgøre 20 pct.
		Ungdomsskoleloven	Ingen forældrebetaling (kun til materialer/særlige tilbud)
		Folkeoplysningsloven	Ingen forældrebetaling (kun til materialer/særlige tilbud)
		Folkeskoleloven	Kommunalbestyrelse fastsætter frit
		Serviceoven	Må højst udgøre 20 pct.

3.2 Fordeling af tilbud

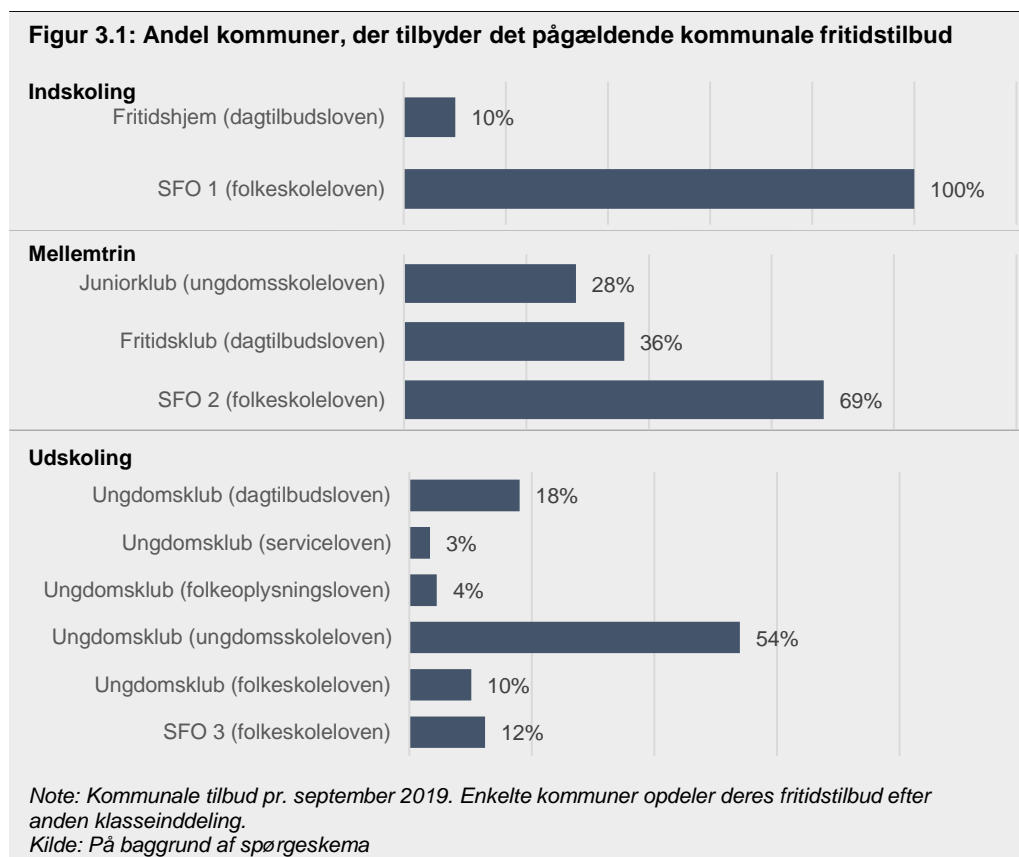
SFO1 tilbydes i alle kommuner

Alle kommuner, der har svaret på spørgeskemaet, tilbyder SFO1 i indskoling, jf. figur 3.1. 10 pct. af kommunerne har derudover også fritidshjem i indskoling.³

Til børn på mellemtrinnet tilbyder 69 pct. af kommunerne SFO2, hvilket er det mest almindelige tilbud blandt de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen. 36 pct. af kommunerne tilbyder fritidsklub, og 28 pct. af kommunerne tilbyder juniorklub.

Udskoling er karakteriseret ved mange forskellige tilbud

Lidt over halvdelen af kommunerne tilbyder ungdomsklub efter ungdomsskoleloven, og hver femte kommune tilbyder ungdomsklub efter dagtilbudsloven, jf. figur 3.1. Det er de to mest brugte lovgivninger, når det kommer til fritids- og klubtilbud i udskoling.

Størstedelen af kommunerne tilbyder fritidstilbud efter én lovgivning

Størstedelen af kommunerne tilbyder fritidstilbud efter én lovgivning. Det gælder både i indskoling, på mellemtrinnet og udskoling, jf. figur 3.2.

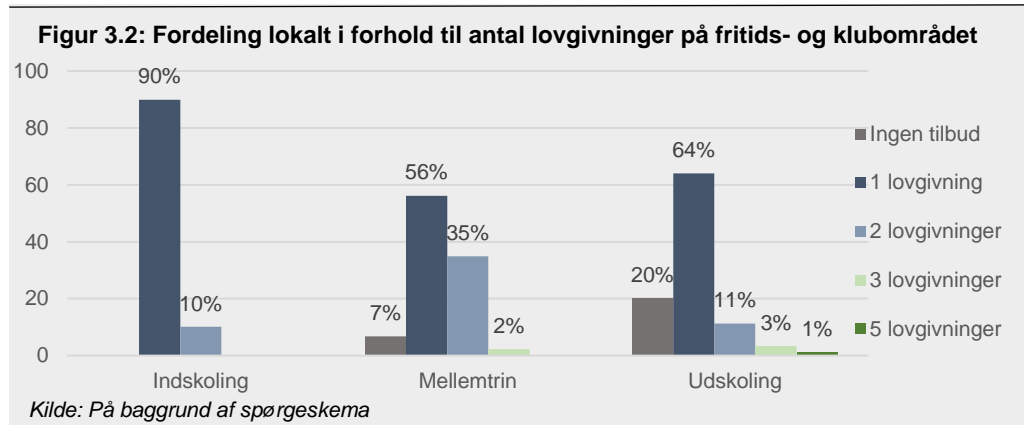
I indskoling har 90 pct. af kommunerne et kommunalt fritidstilbud efter én lovgivning, mens 10 pct. af kommunerne tilbyder to typer fritidstilbud med to forskellige lovgivninger.

Til børn på mellemtrinnet har 7 pct. af kommunerne ingen kommunale tilbud, 56 pct. af kommunerne har fritidstilbud efter én lovgivning, 35 pct. tilbyder fritidstilbud efter to lovgivninger, og 2 pct. tilbyder tre slags tilbud med hver deres lovgivning.

³ KL-sekretariatet er bekendt med, at Fredensborg Kommune og Københavns Kommune har omlagt eller planlægger at omlægge deres fritidshjem til SFO.

Blandt de kommuner, der tilbyder fritidstilbud efter to forskellige lovgivninger på mellemtrinnet, er den hyppigste kombination at tilbyde SFO2 og juniorklub eller SFO2 og fritidsklub. Den mindst hyppigste kombination er at tilbyde fritidsklub og juniorklub.

20 pct. af kommunerne har ingen kommunale fritidstilbud i udskoling. 64 pct. af kommunerne tilbyder fritidstilbud efter én lovgivning i udskoling. 15 pct. af kommunerne tilbyder fritidstilbud efter mere end én lovgivning i udskoling.

4 Andel børn og unge i fritids- og klubtilbud

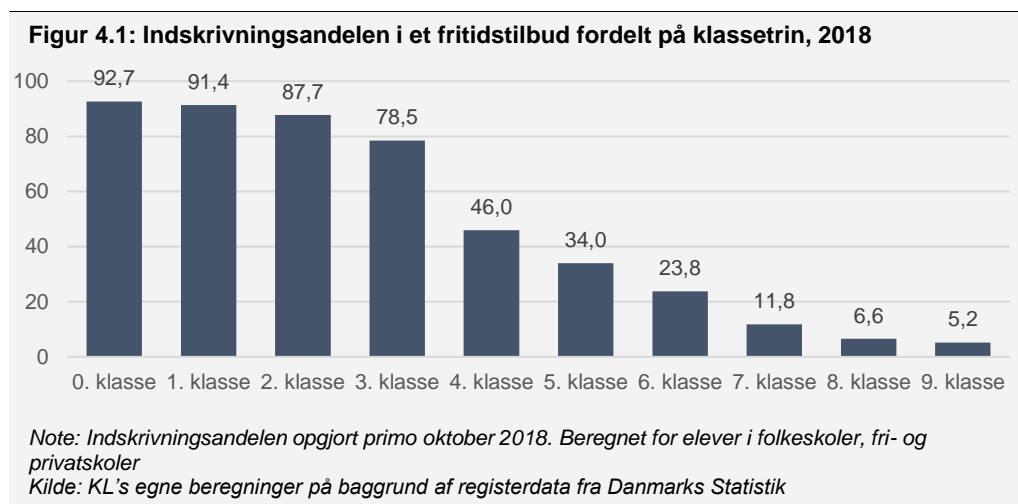
I dette afsnit er analyserne baseret på individdata fra Danmarks Statistiks registre. I registeret er der oplysninger om indskrevne børn og unge i SFO, på fritidshjem samt i fritids- og ungdomsklubber, som drives efter dagtilbudsloven, i kommunale, selvejende og private tilbud. Det betyder, at unge, som går i et klubtilbud efter serviceloven, folkeoplysningsloven eller ungdomsskoleloven, ikke er med i analysen. Det påvirker især resultaterne i udskolingen, hvor der formentlig er flere brugere, end tallene afspejler i det nedenstående.

4.1 Indskrivningsandel fordelt på klassetrin

Høj indskrivningsandel i indskolingen

92,7 pct. af børnehaveklasseeleverne er i oktober 2018 indskrevet i et fritidstilbud, jf. figur 4.1. Derefter falder indskrivningsandelen for hvert klassetrin. I 9. klasse er 5,2 pct. af de unge indskrevet i et fritidstilbud.

Det største fald sker mellem 3. og 4. klassetrin, fra en andel på 78,5 pct. i 3. klasse til 46 pct. i 4. klasse. Faldet er formentlig påvirket af, at elever i juniorklub efter ungdomsskoleloven ikke indgår i analysen. Men tendensen ses også i Danmarks Evalueringsinstituts undersøgelse fra 2018. Her viser der sig et stort fald i indskrivningsandelen fra 2.-5. klassetrin.⁴

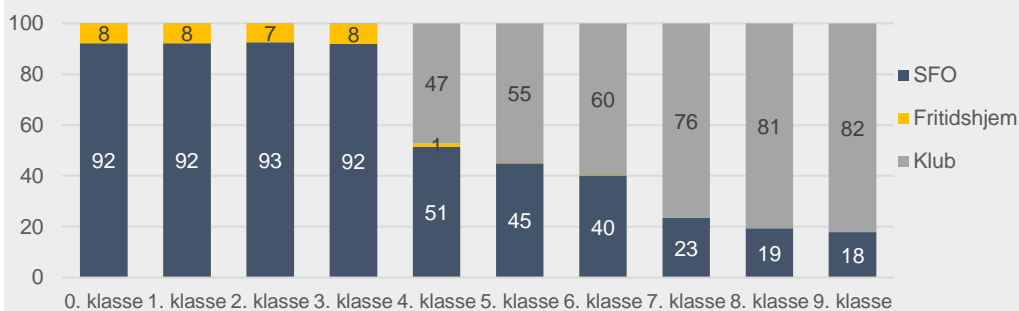
⁴ "Børn og unges brug af fritids- og klubtilbud", 2018. Danmarks Evalueringsinstitut.

Fordeling af børn og unge i de forskellige typer fritidstilbud

92 pct. af børn i indskolingen, der er i fritidstilbud, går i SFO og 8 pct. går i fritidshjem, jf. figur 4.2. På mellemtrinnet går ca. halvdelen af de indskrevne børn i henholdsvis SFO og klub. I udkolingen går omkring 80 pct. af de indskrevne unge i klub, mens 20 pct. går i et SFO-tilbud.

På mellemtrinnet og især i udkolingen er fordelingen påvirket af, at ikke alle klubtilbud er med i registret. Det drejer sig primært om de klubtilbud, der er gratis (jf. tabel 5.2) og følger ungdomsskoleloven, serviceloven og folkeoplysningsloven.

Figur 4.2: Fordeling af børn og unge i fritidstilbud på type fritidstilbud 2018, pct.

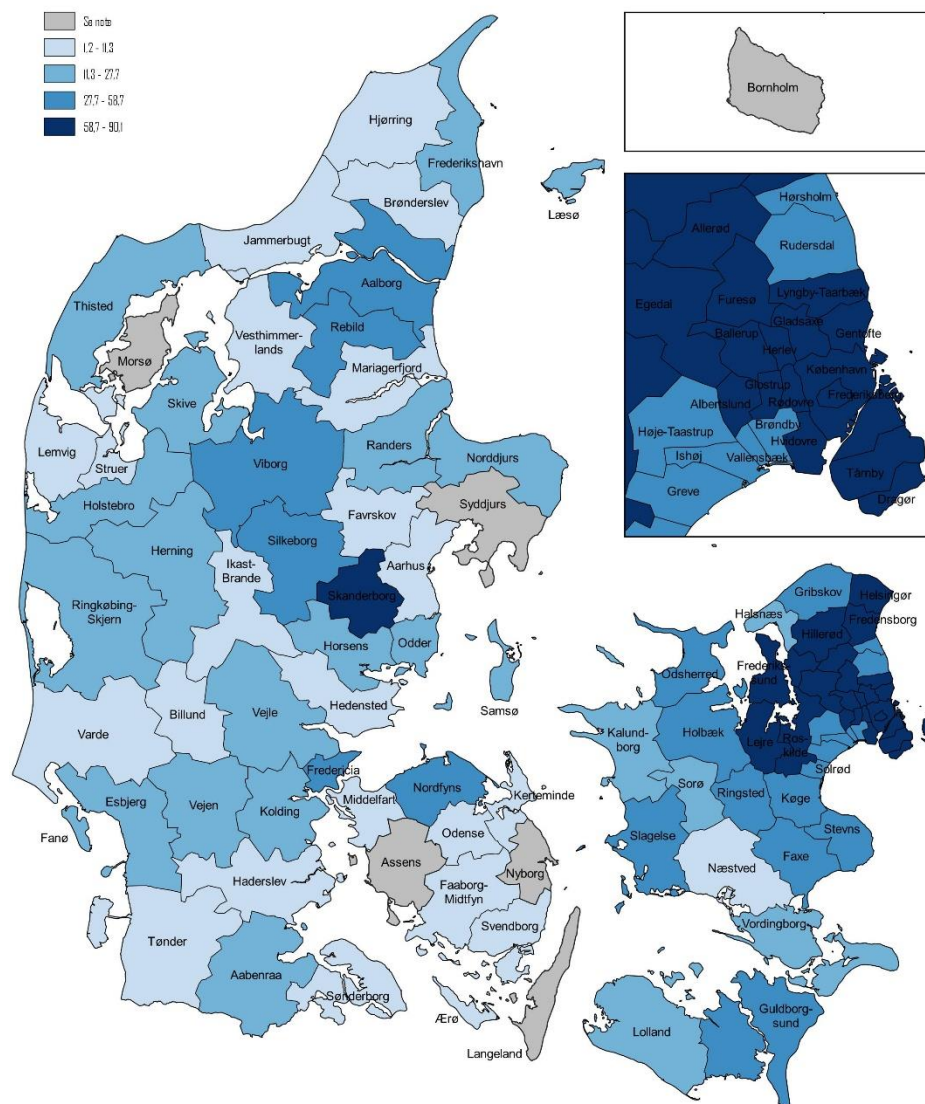
Note: Klub dækker over fritids- og ungdomsklubber, som drives efter dagtilbudsloven
Kilde: KL's egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Geografiske forskelle på mellemtrinnet

Nogenlunde samme geografiske forskelle ses på mellemtrinnet. Her er den generelle indskrivningsandel dog markant lavere end i indskoling.

Børn på mellemtrinnet i hovedstadskommunerne er i højere grad indskrevet i et fritids- eller klubtilbud end i resten af landet. Børn i yder- og landkommuner på Sjælland har samlet set en højere indskrivningsandel end børn i yder- og landkommuner i Jylland og på Fyn, jf. figur 4.4.

Figur 4.4: Kommunekort over indskrivningsandelen i mellemtrin, 2018

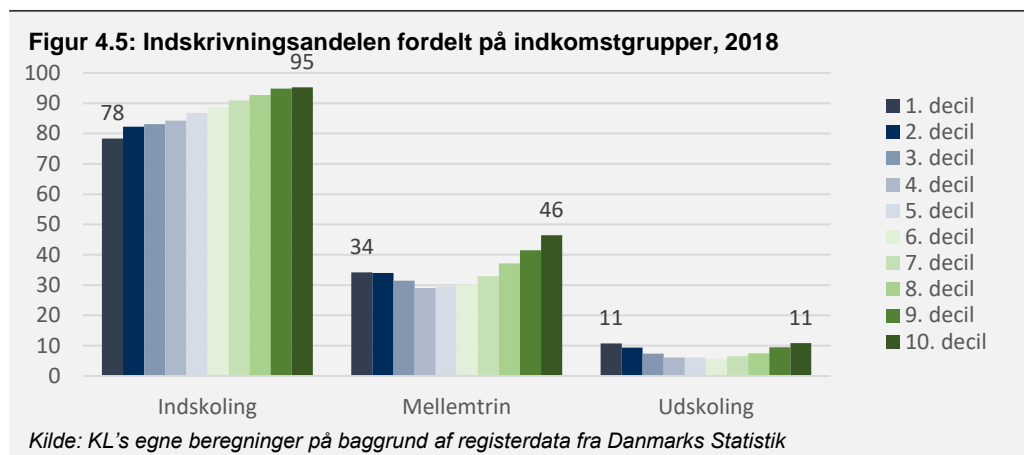
Note: Kommuner, der er grå, kan af diskretionshensyn ikke vises (vedrører færre end fem børn i kommunen).

Kilde: KL's egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

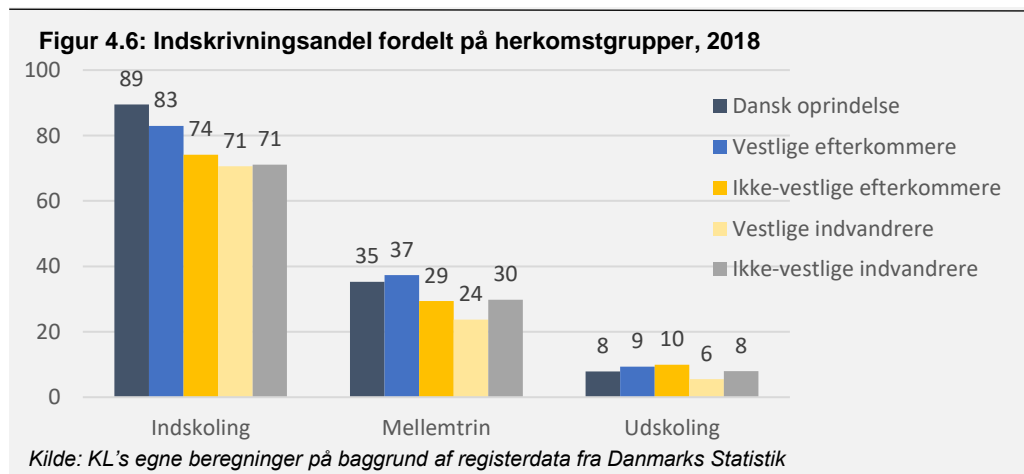
4.3 Indskrivningsandel fordelt på socioøkonomiske parametre

Blandt børn i indskoling stiger indskrivningsandelen med forældrenes indkomstniveau, jf. figur 4.5. 78 pct. af børnene fra familier med de ti procent laveste indkomster går i fritidstilbud. Blandt børn fra familier med de ti procent højeste indkomster er indskrivningsandelen 96 pct.

På mellemtrinnet og især i udskoling er der ingen eller en meget lille forskel på, hvilke børn og unge, der er indskrevet i et fritidstilbud. Her er niveauet dog påvirket af, at ikke alle klubtilbud er med i registret.

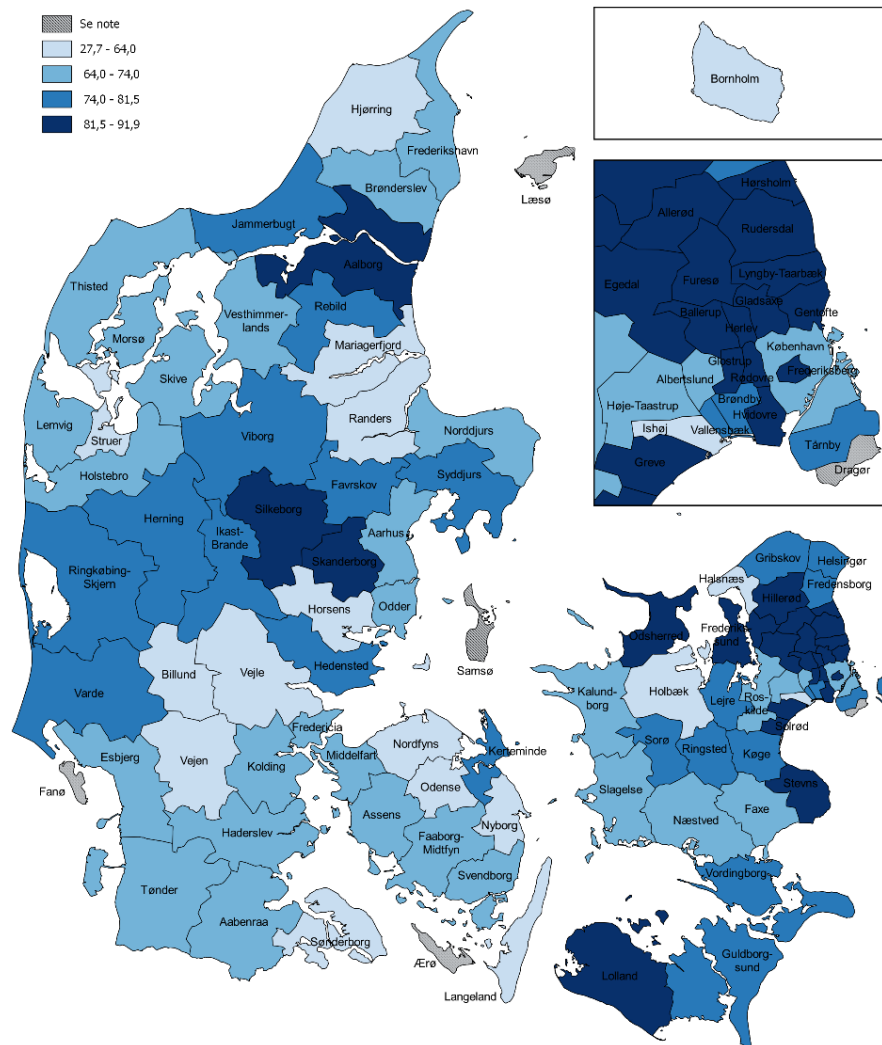
I indskoling er det i højere grad børn med dansk oprindelse og vestlige efterkommere, der er indskrevet i et fritidstilbud. På mellemtrinnet og i udskoling er mønsteret ikke så tydeligt, og der er ikke stor forskel på indskrivningsandelen på tværs af herkomstgrupperne, jf. figur 4.6.⁵

⁵ Igen er det ikke muligt at give et entydigt svar på, hvordan målgrupperne er fordelt, når det kommer til klubtilbud til unge i udskoling, da unge, som bl.a. går i klub efter ungdomsskolelovgivningen ikke er registreret.

Der er geografiske forskelle på, hvor stor en andel af kommunens ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, der benytter sig af fritidstilbud i indskolingen, jf. figur 4.7. I en stor del af hovedstadskommunerne går 80-90 pct. af børnene med ikke-vestlig oprindelse i fritidstilbud, mens tallet svinger mellem 30 og 70 pct. i en stor del af de sønderjyske, vestjyske og fynske kommuner.

Figur 4.7: Andel af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i indskolingen, der er indskrevet i et fritidstilbud, 2018

Note: Kommuner, der er grå, kan af diskretionshensyn ikke vises (vedrører færre end fem børn i kommunen).

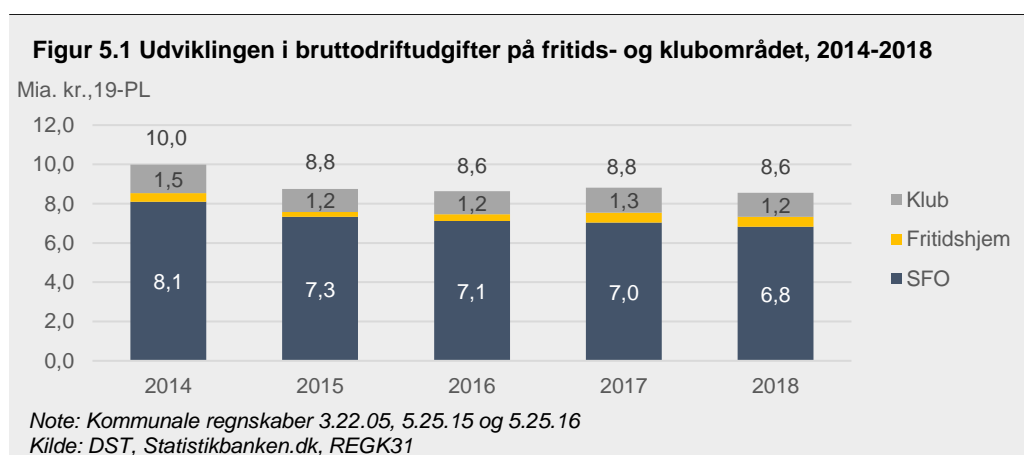
Kilde: KL's egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

5. Økonomi og forældrebetaling

5.1 Udgifter på fritids- og klubområdet

Relativt stabile udgifter de sidste fire år

Kommunerne har en samlet bruttodriftsudgift på 8,6 mia. kr. på fritids- og klubområdet i 2018, jf. figur 5.1. Siden 2014 er bruttodriftsudgifterne faldet med 1,4 mia. kr., svarende til et fald på 14,5 pct. Faldet er primært sket fra 2014 til 2015. Folkeskolereformen blev indført i august 2014, og en del af faldet kan skyldes tilpasninger, fordi der blev indført længere skoledage og dermed kortere tid i fritids- og klubtilbuddene. Siden 2015 har de samlede bruttodriftsudgifter været stabile og ligget på mellem 8,8 og 8,6 mia. kr. årligt.

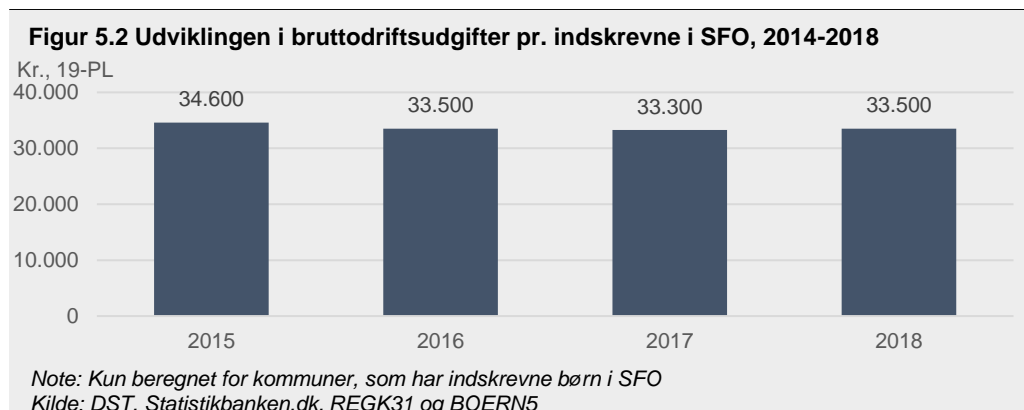

Faldende udgifter på SFO-området skyldes færre børn og unge

I løbet af de seneste fire år er der sket et fald i udgifter på SFO-området, jf. figur 5.1. I 2015 var de samlede bruttodriftsudgifter på 7,3 mia. kr., og i 2018 var de faldet til 6,8 mia. kr. Det svarer til et fald på 6,8 pct. Udviklingen i udgifter til SFO kan bl.a. forklares ved et faldende antal indskrevne børn og unge, bl.a. på grund af faldende børnetal blandt de 6-9-årige.

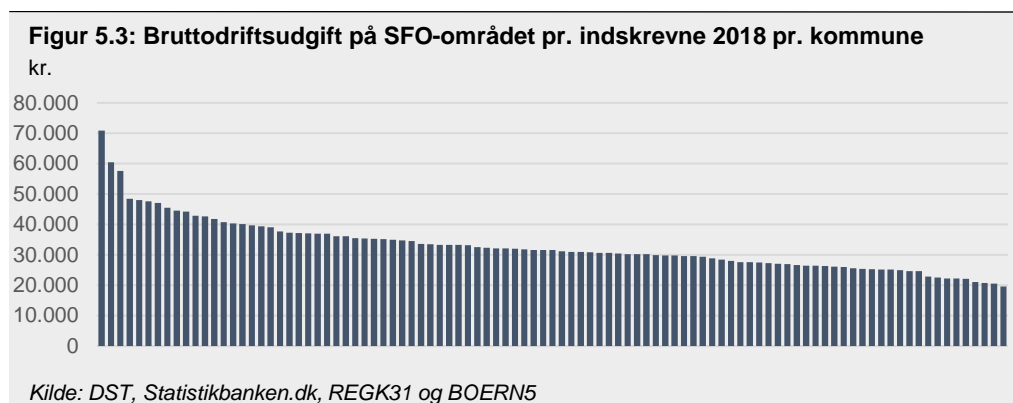
Ser man på udviklingen i bruttodriftsudgifter pr. indskreven elev i SFO, har udgiftsniveauet ligget stabilt siden 2016, jf. figur 5.2.⁶ Det er ikke muligt at vise udgifter pr. indskreven i fritidshjem og klub pga. usikkerhed om datakvaliteten på disse områder.

⁶ Beregnet for kommuner, som har børn indskrevet i SFO. Kommuner, som har udgifter på området, men ikke har indskrevne børn, er ikke medregnet.

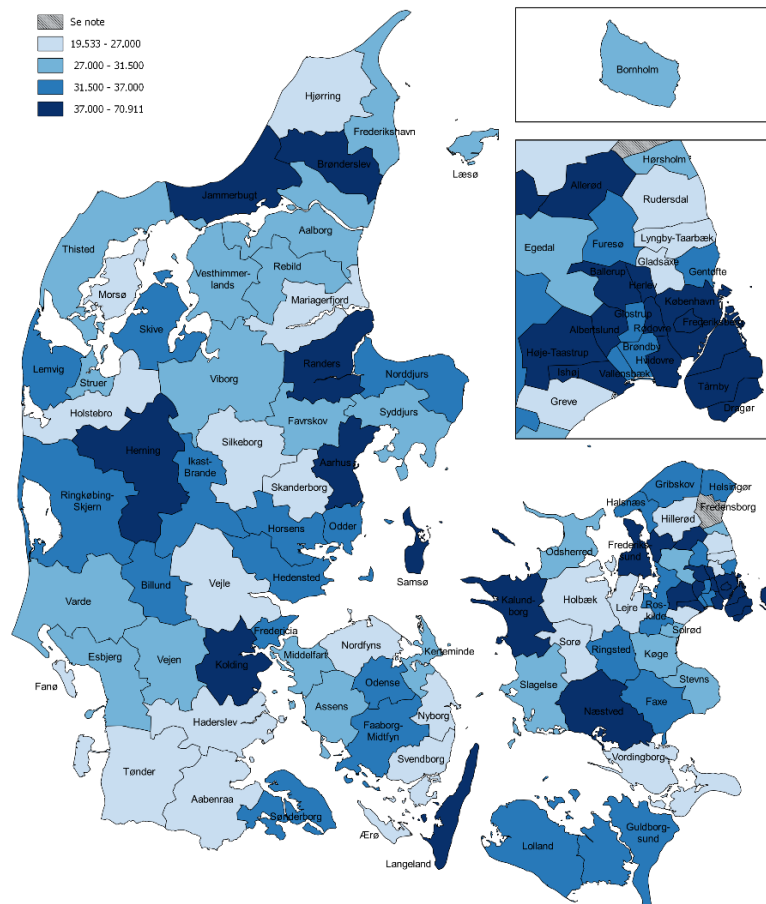
Kommunale forskelle

Der er store kommunale forskelle, når det kommer til udgifter pr. indskreven elev. I de kommuner, hvor der er højst udgifter skyldes det bl.a. organisatoriske forhold, og at de har SFO'er som en del af specialtilbud, hvor udgiften er højere end i almentilbud.

Der er ingen systematiske geografiske forskelle eller mønstre i, hvilke kommuner, der har højere eller lavere bruttodriftsudgifter pr. indskreven på SFO-området. Af figur 5.4 fremgår det, at en række hovedstadskommuner, Aarhus Kommune og Randers Kommune ligger højt i forhold til udgiftsniveau, mens Aalborg, Odense og Esbjerg ligger lavere. På samme måde er kommuner med de laveste bruttodriftsudgifter pr. indskreven spredt over hele landet.

Figur 5.4 Danmarkskort over kommunernes bruttodriftsudgifter pr. indskrevne på SFO-området, 2018

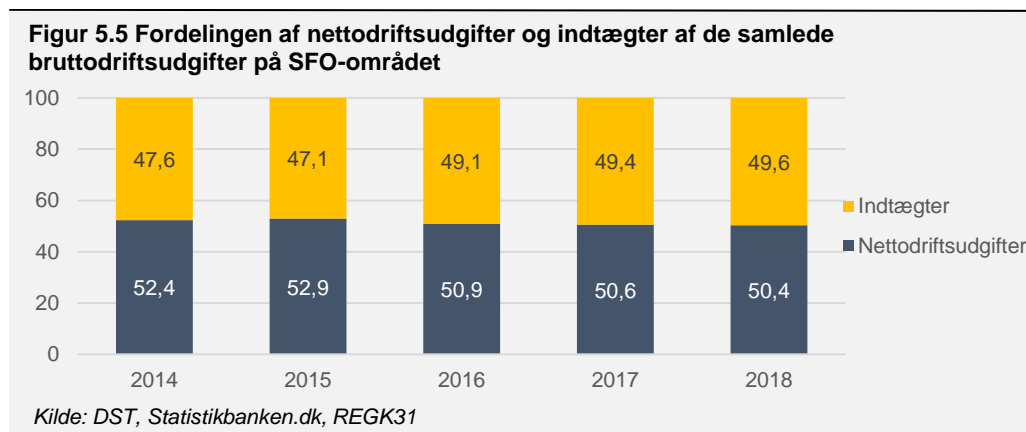
Note: Fredensborg Kommune havde ikke SFO i 2018

Kilde: DST, Statistikbanken.dk, REGK31 og BOERN5

Udviklingen i nettodriftsudgifter

Bruttodriftsudgifter er det totale ressourceforbrug på området. En del af bruttodriftsudgifterne dækkes af indtægter, fx forældrebetaling og indskrivning af børn og unge fra andre kommuner. Bruttodriftsudgifterne fratrukket disse indtægter er kommunernes nettodriftsudgifter.

I 2014 udgjorde nettodriftsudgifterne 52,4 pct. af de samlede udgifter på SFO-området, jf. figur 5.5. I 2018 udgjorde nettodriftsudgifterne 50,4 pct. af de samlede bruttodriftsudgifter. Udgiftsfordelingen viser, at en lidt større del af de kommunale udgifter til SFO-området er blevet dækket af indtægter i løbet af de sidste fem år.

5.2 Forældrebetaling

Nedenfor undersøges den gennemsnitlige månedlige forældrebetaling. I 79 pct. af kommunerne skal forældre ikke betale for fritids- og klubtilbud i juli måned. Forældrebetalingen i tabel 5.1 er korrigeret for det, så niveauet er sammenligneligt mellem kommunerne. Tallene bygger på kommunernes egne oplysninger. Da der er stor forskel på, hvordan kommunerne organiserer deres fritids- og klubtilbud, kan der være mindre forskelle i, hvilken type tilbud prisen dækker over.

Kommunale forskelle og forskelle inden for kommunegrænsen

SFO1 koster i gennemsnit 1485 kr. pr. barn, mens en plads på et fritidshjem i indskoling i gennemsnit koster 1038 kr., jf. tabel 5.1.

Der er forskel på forældrebetalingens størrelse på tværs af kommuner, jf. tabel 5.2. Når det kommer til SFO1, har 54 pct. af kommunerne en forældrebetaling på 1500-2000 kr., og 40 pct. af kommunerne har en forældrebetaling på 1000-1500 kr. I 6 pct. af kommunerne koster en SFO1-plads under 1000 kr. Ingen kommuner har gratis tilbud i indskoling.

Udover store forskelle i forældrebetalingen på tværs af kommunerne, er der altså også forskel i forældrebetalingen inden for kommunegrænsen i de kommuner, der tilbyder både SFO1 og fritidshjem til børn i indskoling.

Lavere gennemsnitlig forældrebetaling på mellemtrinnet

På mellemtrinnet koster en plads i et fritidstilbud i gennemsnit mellem 350 kr. og 725 kr. afhængig af typen af fritidstilbud. SFO2 er det dyreste tilbud på mellemtrinnet med en gennemsnitlig pris på 725 kr. om måneden. Juniorklub er det billigste tilbud med en gennemsnitspris på 354 kr. I 25 pct. af kommunerne, der tilbyder juniorklub, er tilbuddet gratis.

En del klubtilbud i udskoling er gratis

I udskoling er en del af tilbuddene gratis. Alle ungdomsklubber efter folkeoplysningsloven og serviceloven er gratis, jf. tabel 5.1 og tabel 5.2. I 85 pct. af de kommuner, der tilbyder ungdomsklub efter ungdomsskoleloven, er tilbuddet også gratis, jf. tabel 5.2. SFO3 i udskoling er det dyreste tilbud. Det koster i gennemsnit 424 kr. om måneden.

Tabel 5.1 Forældrebetaling, pr. 1. september 2019		Gennemsnit	Minimum	Maksimum
Indskoling	SFO 1 (folkeskoleloven)	1.485	596	1.966
	Fritidshjem (dagtilbudsloven)	1.038	745	1.676
Mellemtrin	SFO 2 (folkeskoleloven)	725	105	1.509
	Fritidsklub (dagtilbudsloven)	392	0	1.040
	Juniorklub (ungdomsskoleloven)	354	0	1.447
Udskoling	SFO 3 (folkeskoleloven)	419	0	1.509
	Ungdomsklub (folkeskoleloven)	43	0	174
	Ungdomsklub (ungdomsskoleloven)	9	0	242
	Ungdomsklub (folkeoplysningsloven)	0	0	0
	Ungdomsklub (serviceloven)	0	0	0
	Ungdomsklub (dagtilbudsloven)	102	0	795

Note: Nogle kommuner har forskellige priser på de enkelte klassetrin. Her er prisen beregnet som et vægtet gennemsnit. Nogle kommuner har forskellige priser for morgenpasning og eftermiddagspasning. Her er den højeste takst anvendt. Der er taget højde for betalingsfri i juli måned.

Kilde: På baggrund af spørgeskema

Tabel 5.2 Fordeling af forældrebetaling, pct.		Gratis	1-500 kr.	500-1000 kr.	1000 - 1500 kr.	1500-2000 kr.
Indskoling	SFO1	0	0	6	40	54
	Fritidshjem	0	0	56	33	11
Mellemtrin	SFO2	0	34	44	16	5
	Fritidsklub	3	78	16	3	0
	Juniorklub	25	42	29	4	0
Udskoling	SFO3	18	55	9	9	9
	Ungdomsklub (folkeskoleloven)	67	33	0	0	0
	Ungdomsklub (ungdomsskoleloven)	85	15	0	0	0
	Ungdomsklub (folkeoplysningsloven)	100	0	0	0	0
	Ungdomsklub (serviceloven)	100	0	0	0	0
	Ungdomsklub (dagtilbudsloven)	50	44	6	0	0

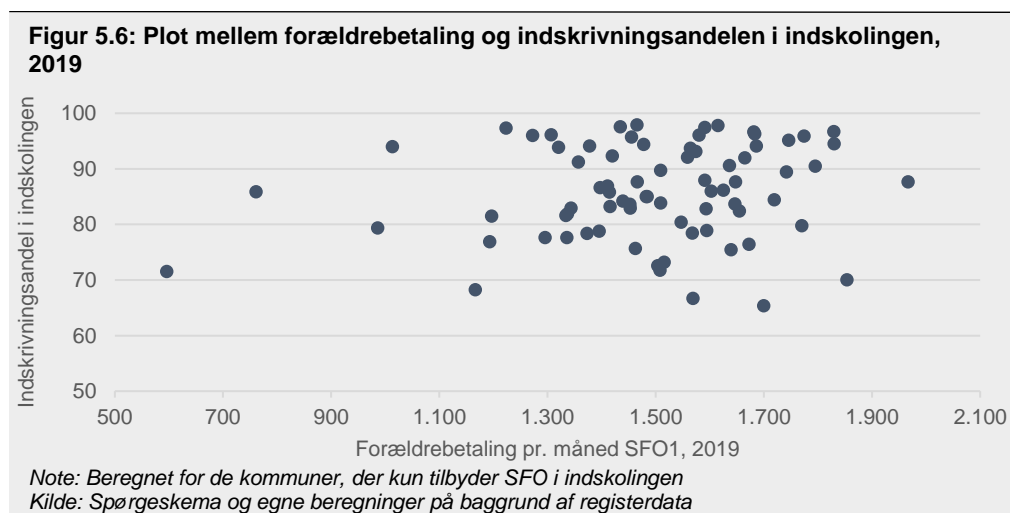
Note: Nogle kommuner har forskellige priser på de enkelte klassetrin. Her er prisen beregnet som et vægtet gennemsnit. Nogle kommuner har forskellige priser for morgenpasning og eftermiddagspasning. Her er den højeste takst anvendt. Der er taget højde for betalingsfri i juli måned.

Kilde: På baggrund af spørgeskema

Ingen klar sammenhæng mellem forældrebetalingens størrelse og indskrivning

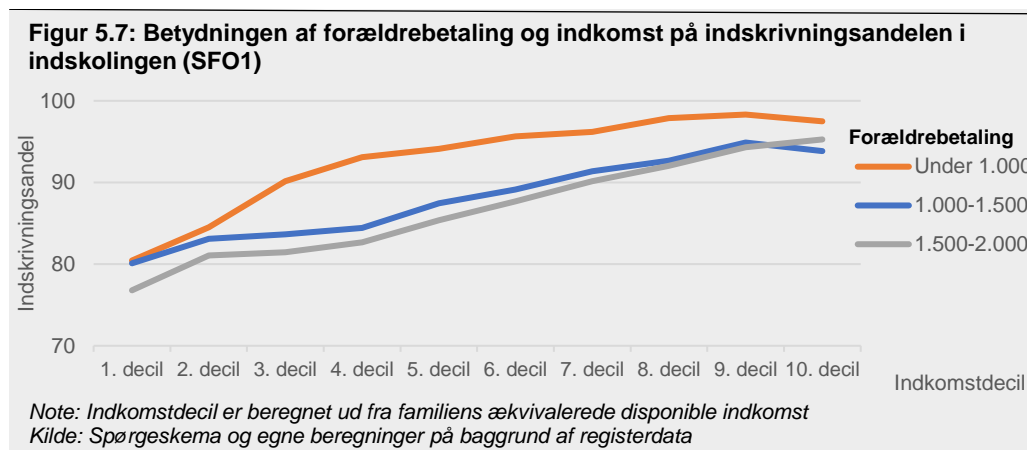
Sammenholdes kommunernes forældrebetaling pr. måned i SFO1 med kommunens indskrivningsandel i indskoling, er der ingen umiddelbar sammenhæng mellem indskrivningsandelen og forældrebetaling, jf. figur 5.6.

Fx kan kommuner med en relativ høj forældrebetaling på over 1800 kr. have en indskrivningsandel i indskoling på 70-97 pct.

Fra figur 4.5 ved vi, at indskrivningsandelen stiger med indkomstniveauet i indskoling. Det vil sige, at jo højere indkomst forældre har, jo mere sandsynligt er det, at deres barn er indskrevet i et fritidstilbud.

I figur 5.7 undersøges det, om en reduceret forældrebetaling har betydning for indskrivningsandelen i indskoling for familier med forskellige indkomstniveauer.

Reduceret forældrebetaling har begrænset betydning for, om børn fra familier med lav indkomst indskrives i fritidstilbud

At sænke prisen på kommunernes fritidstilbud vil ikke nødvendigvis få elever fra familier med lav indkomst til at deltage i kommunernes fritidstilbud. I kommuner med en relativ lav forældrebetaling i SFO1 på under 1000 kr. er der 3,6 procentpoint flere indskrevne elever fra familier med de ti procent laveste indkomster sammenlignet med kommuner med en relativ høj forældrebetaling i SFO1 på 1500-2000 kr. for familier i samme indkomstdecil⁷, jf. figur 5.7.

Forældrebetalingen i figur 5.7 er kommunens generelle niveau og ikke den faktiske betaling, som forældrene betaler. Den lavere påvirkning for familier i 1. indkomstdecil kan dermed skyldes, at nogle af disse familier får fuld økonomisk friplads eller tilskud til deres plads i fritidstilbuddet, hvormed de ikke påvirkes af niveauet for forældrebetaling. Forældre med en indtægt under en vis grænse kan ved siden af det almindelige tilskud til en plads få et ekstra tilskud fra kommunen. Den skattepligtige indkomst indgår i husstandsindkomsten.

I 2020 er grænseværdierne i forhold samlet husstandsindkomst og tilskud som beskrevet nedenfor:

- op til 181.501 kr.: Fuld friplads
- 181.501 kr. til 563.799 kr.: Delvis friplads
- 563.800 kr. og derover: Fuld forældrebetaling

Reduceret forældrebetaling har større betydning for familier med mellemindkomst

Det ser ud til, at niveauet af forældrebetaling kan påvirke indskrivningsandelen for børn fra familier fra 3.-5. decil, dvs. familier med en disponibel indkomst på mellem 200.000-250.000 kr. om året. I kommuner med en relativ lav forældrebetaling i SFO1 på under 1000 kr. er der ca. 10 procentpoint flere indskrevne elever fra familier med en indkomst i 3.-5. indkomstdecil sammenlignet med kommuner med en relativ høj forældrebetaling i SFO1 på 1500-2000 kr. for familier i samme indkomstdecil, jf. figur 5.7.

Der kan være andre faktorer, der påvirker billedet af forholdet mellem niveauet af forældrebetaling og familiens indkomstniveau på indskrivningsandelen.

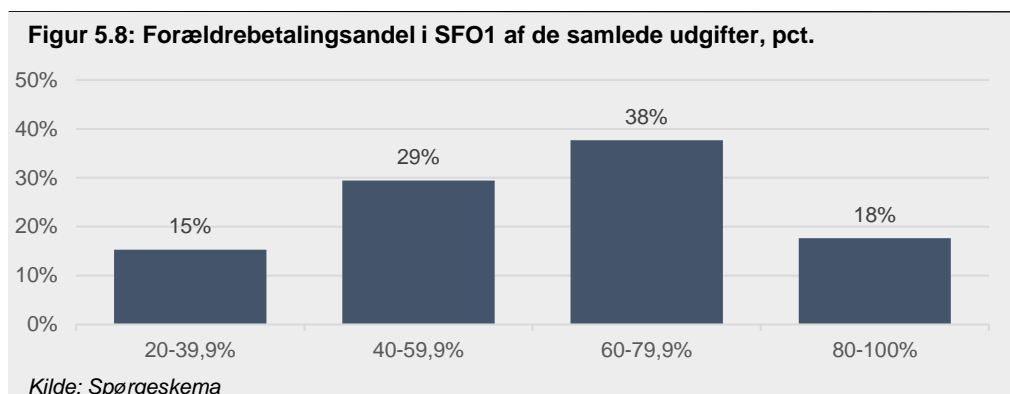
⁷ Det er ikke undersøgt, om de 3,6 procentpoint er signifikant forskellige fra hinanden.

5.3 Forældrebetalingens andelen af de samlede udgifter til SFO1

I nedenstående ses der på, hvor stor en andel forældrebetalingen udgør af de samlede bruttodriftsudgifter. Oplysningerne stammer fra de spørgeskemaer, som kommunerne har besvaret.

Store kommunale forskelle i forældrebetalingens andelen

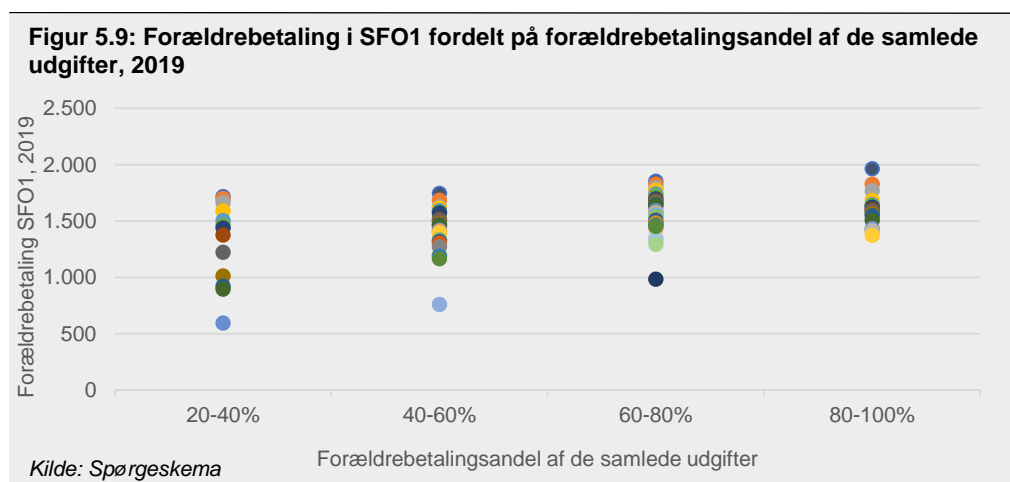
Der er stor forskel på, hvor meget forældrebetalingen udgør af kommunens udgifter til området, jf. figur 5.8. I 38 pct. af kommunerne udgør forældrebetalingen et sted mellem 60 og 80 pct. af de samlede udgifter.

Ingen klar sammenhæng mellem niveauet af forældrebetaling og de økonomiske rammer for SFO-tilbud

Sammenlignes kommunernes niveau af forældrebetaling i SFO1 med forældrebetalingens andelen af de samlede udgifter til SFO-området, er der en lille tendens til, at kommuner hvor forældrebetalingen udgør en høj andel af de samlede udgifter har en høj forældrebetaling, jf. figur 5.9.

I kommuner, hvor forældrebetalingen udgør en lav andel af de samlede udgifter er der stor forskel på niveauet af forældrebetalingen. Her er forældrebetalingen på alt mellem 600 og 1700 kr. for en SFO1-plads.

6. Kommunernes organisatoriske og strategiske arbejde med fritids- og klubområdet

Som en del af spørgeskemaet har KL spurgt, hvordan kommunerne arbejder organisatorisk og strategisk med fritids- og klubområdet. På baggrund af svarene viser det sig, at mange kommuner videreudvikler og omorganiserer området i disse år.

6.1 Et område under løbende forandring

Næsten hver fjerde kommune melder om organisationsændringer på fritids- og klubområdet inden for de seneste to år.

Flere kommuner har sammenlagt skoler eller planlægger at gøre det, og det har betydning for SFO- og klubtilbuddene. Nogle omlægger fritidshjem til SFO'er, og andre ændrer hele strukturen på SFO- og klubområdet. Det gælder eksempelvis Odense Kommune og Høje Taastrup Kommune, som begge ændrer klubstrukturen, så den består af ungecentre, der drives efter ungdomsskoleloven.

Ledelsesstrukturen er også under forandring flere steder. I flere kommuner er man overgået til områdeledelse, og i det hele taget bliver ledelsesstrukturen justeret i en del kommuner bl.a. i Frederikssund, Fanø og Aarhus. Det sker ofte for at skabe bedre sammenhæng i tilbuddene og tættere samarbejde mellem dagtilbud, skole, fritids- og klubtilbud, tilbud til unge og familier

6.2 Politisk og strategisk fokus på fritids- og klubområdet

I 61 kommuner indgår fritids- og klubområdet som et centralt element i kommunens børne- og ungepolitik og/eller kultur- og fritidspolitik. Mange af disse kommuner har desuden særskilte mål, handlingsplaner eller lignende for fritids- og klubtilbud.

Det gælder eksempelvis i Solrød Kommune, hvor man er i gang med et større kvalitetsarbejde på området med fokus på at styrke elevernes personlige og sociale udvikling med afsæt i leg og læring.

Også i Skanderborg Kommune indgår fritids- og klubtilbud centralt i kommunens politikker på området. Her betoner man vigtigheden af løbende at videreudvikle tilbud, hvor børn og unge kan indgå i stærke fællesskaber uden for skolen. Kommunen har bl.a. iværksat forsøg med matrikelløse klubber. De matrikelløse klubber laver opsøgende arbejde og er et samarbejde mellem SSP og kommunens klubber.

I Frederiksberg Kommune har kommunalbestyrelsen vedtaget en udviklingsplan for skole og unge, som også indeholder konkrete mål og indholdsbeskrivelser for SFO'er og klubber – både i forhold til at skabe øget sammenhæng og rød tråd i overgange, på tværs af tilbud og mellem almen- og specialområdet.

Netop bedre sammenhæng mellem almen- og specialområdet fremhæver flere kommuner, at de har særskilt fokus på.

Bilag A: Beskrivelse af spørgeskema til kommunerne

KL udsendte d. 30. august 2019 et spørgeskema til alle 98 kommuner. Spørgeskemaet bestod af 11 spørgsmål, der var stilet til forvaltningen. 89 kommuner har svaret på spørgeskemaet, svarende til en svarprocent på 90,3%. I tabel A1 ses hvilke kommuner, der har svaret.

Formålet med spørgeskemaet, var at få indsigt i følgende:

- Hvilke typer fritids- og klubtilbud kommunerne har i udbud,
- Forældrebetaling ved de forskellige tilbud,
- Fri- og tilskudspladsordninger,
- Større kommunale ændringer på fritids- og klubområdet,
- Kommunernes strategier og/eller politikker på fritids- og klubområdet.

Data er kommunernes egne indberetninger. Sekretariatet har ikke foretaget rettelser eller korrektioner i det indberettede. Dog har sekretariatet ved væsentlige fravigelser kontaktet kommuner med henblik på verificering.

Tabel A1: Følgende 89 kommuner har svaret på spørgeskemaet:

Albertslund	Hjørring	Roskilde
Allerød	Holbæk	Rudersdal
Assens	Holstebro	Rødovre
Ballerup	Horsens	Samsø
Billund	Hvidovre	Silkeborg
Bornholms	Høje-Taastrup	Skanderborg
Brønderslev	Hørsholm	Skive
Dragør	Ikast-Brande	Slagelse
Egedal	Ishøj	Solrød
Esbjerg	Jammerbugt	Sorø
Fanø	Kalundborg	Stevns
Favrskov	Kerteminde	Struer
Faxe	Kolding	Svendborg
Fredensborg	Københavns	Syddjurs
Fredericia	Køge	Sønderborg
Frederiksberg	Lejre	Thisted
Frederikshavn	Lemvig	Tønder
Frederikssund	Læsø	Tårnby
Furesø	Mariagerfjord	Vallensbæk
Faaborg-Midtfyn	Middelfart	Varde
Gentofte	Morsø	Vejen
Gladsaxe	Norddjurs	Vejle
Gribskov	Nordfyns	Vesthimmerlands
Guldborgsund	Næstved	Viborg
Haderslev	Odense	Vordingborg
Halsnæs	Odsherred	Ærø
Helsingør	Randers	Aabenraa
Herlev	Rebild	Aalborg
Herning	Ringkøbing-Skjern	Aarhus
Hillerød	Ringsted	

Bilag B: Beskrivelse af individdata fra Danmarks Statistik

I afsnit 4 belyses hvilke børn, der er indskrevet i fritidstilbud ud fra en række socioøkonomiske baggrundsvariable. Nedenfor beskrives datagrundlaget, populationen og dens afgrænsninger samt de socioøkonomiske baggrundsvariable, der anvendes i analysen.

Data

Analysen er baseret på individdata fra Danmarks Statistiks registre. KL har igennem Danmarks Statistiks Forskerservice adgang til disse registre. Elevregisteret er anvendt til at identificere elever i grundskolen pr. 1. oktober 2018. Elevregisteret er dernæst koblet sammen med oplysninger omkring indskrivning i fritidstilbud. Disse oplysninger stammer fra Danmarks Statistiks register "Børnepasning efter skolestart". Registeret viser antallet af indskrevne børn og unge i pasningstilbud i uge 40 (den første uge i oktober). Oplysningerne stammer fra indberetninger fra kommunerne selv til Danmarks Statistik på baggrund af forældrebetaling. Der er oplysninger for alle 98 kommuner. Registeret omfatter kommunale og selvejende/private SFO'er, fritidshjem samt fritids- og ungdomsklubber, som drives efter dagtilbudsloven. Dvs. unge som går i et klubtilbud efter serviceloven, folkeoplysningsloven og ungdomsskoleloven ikke står registreret, som indskrevet i et fritidstilbud.

Der kan forekomme indberetningsfejl i data fra kommunerne fx pga. forkerte institutionskode i forældreopkrævningssystemerne. Fx kan en SFO-2 ordning blive forvekslet med en klub efter dagtilbudsloven. Danmarks Statistik forsøger at rette op på de fleste fejl, dog kan det ikke altid opdages i fejlsøgningsprocessen⁸.

Population

Der er taget udgangspunkt i alle elever 0.-9. klasse, som går i en folkeskole eller på en fri- eller privatskole pr. 1. oktober 2018. Elever, der går på efterskole, specialskole, behandlingstilbud eller kommunale ungdomskostskoler er ikke med i analysen. Der er derudover også betinget på, at eleverne skal være mellem 4 og 18 år. Der analyseres på knap 646.000 elever, hvoraf 306.000 af disse elever går i et fritidstilbud, *jf. tabel B.1*.

Tabel B.1 Antallet af børn og unge i analysen, 2018

	Antal elever	
	i 0.- 9. klasse	heraf i fritidstilbud
0. klasse	60.614	56.166
1. klasse	61.672	56.361
2. klasse	65.492	57.469
3. klasse	65.395	51.339
4. klasse	67.430	31.010
5. klasse	66.344	22.565
6. klasse	67.712	16.088
7. klasse	66.341	7.811
8. klasse	65.951	4.344
9. klasse	58.646	3.066
I alt	645.597	306.219

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata

⁸ <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/boernepasning-efter-skolestart/indhold>

Eleverne fordeles på kommuneniveau efter skolens placering. De fleste børn og unge bor, går i skole og er indskrevet i et fritidstilbud i den samme kommune. Det drejer sig om 96 pct. af eleverne. De sidste fire pct. af eleverne går i skole og fritidstilbud i en anden kommune end deres registreret bopælsadresse.

Socioøkonomiske baggrundsvARIABLE

Nedenfor beskrives de socioøkonomiske baggrundsvARIABLE, indskrivningsandelen opgøres på i afsnit 4:

- **Indkomstdecil:** Der anvendes den ækvivalerede disponible indkomst for familien for 2017. Indkomsten er beregnet for alle personer, der tilhører familien pr. 31. december 2017, inkl. Hjemmeboende børn under 25 år. Ved at anvende den ækvivalerede indkomst er der taget højde for antallet af personer i familien.
- **Herkomst:** Eleverne er inddelt i fem herkomstgrupper.